

*A jestli jsme se z historie něco nepoučili, je to fakt, že moc korumpuje.
A absolutní moc korumpuje absolutně.*

Šlikovský tunel

Osobitým, snad přímo v genech zakódovaným českým rysem se stala skutečnost, že od husitských dob se postupně snižoval rozsah korunního majetku. Nenasytná šlechta, využívající oslabení státní moci, uchvátila značné množství nejen církevních, ale i královských statků. Z vděčnosti za to, že byl konečně zvolen českým králem, Zikmund Lucemburský krádeže z husitské éry „na věky“ legalizoval. Důsledkem bylo snížení soběstačnosti státní moci, takže už v průběhu 15. století královské dluhy strmě narůstaly. Král Vladislav Jagellonský dokonce stanul na prahu bankrotu, neboť musel svým věřitelům z řad šlechty vydat správu zemského finančního úřadu. Chudý král panoval v bohaté zemi, v níž si skutečnou moc mezi sebe rozdělilo několik šlechtických rodových klanů. Bludařská země se zachovala kacírsky i na poli politickém a ekonomickém, antagonicky vzhledem k západní Evropě. Jak jinak vysvětlit zvláštní útvar, nazývaný „stavovská monarchie“, kde království mělo fungovat i bez krále? Jak jinak vysvětlit, že nejvýznamnější českou minci raného novověku nevydával svým jménem český panovník, ale potomci kupecké rodiny z Chebu?

Když se na scéně objevili draví Šlikové, světe nediv se, že získali stříbrné doly i s právem vybíjet vlastní stříbrné mince. Svá „práva“ ovšem nabyli díky svým „přivržencům“ v českém sněmu a díky vlašnému postoji krále Ludvíka Jagellonského, který si vykutálené české stavy nechtěl popudit a radši předstíral mrtvého brouka. Ludvíkovi se snad ani nechtělo rozplétat pavučinu osobních a obchodních vztahů utkanou kolem rodiny Šliků. Proto se již první panovník z habsburského rodu, Ferdinand I., souběžně s upevňováním regálních práv v hornictví, snažil i o plné uplatnění královských mincovních práv, v minulosti stavovskou mocí značně oslabených. Mincovní právo Šlikům nepotvrdil, naopak, dva roky po nástupu na český trůn (1528), si za jistých kompenzací vynutil převzetí šlikovské mincovny do královské správy. Šlikové si totiž nejen присvojili desátek, tedy plných 10 % z výtěžku stříbra, ale značné zisky jim plynuly i z ražby mincí.

Šliky vytěžené stříbro bylo od počátku hutněno, ale zcela jistě se na hromadách bez užitku neválelo. I přes zákaz panovníka vyvážet stříbro ze země (uzákoněno od roku 1300), muselo být pašováno za hranice, neboť do královské mincovny v Kutné Hoře odváděno nebylo. Šlikové, jako majitelé Jáchymova, měli k dispozici velmi mnoho stříbra, ale do nekonečna dráždit panovníka si netroufali, takže jim velmi záleželo na udělení mincovního práva a povolení k ražení takové mince, jaká již byla několik let vybíjena v Sasku, protože tím by legalizovali i právo výkupu a vývozu stříbra. Pokud by totiž jáchymovské stříbro mělo podobu oficiálně ražených mincí, odpadly by právní problémy s jeho vývozem za hranice. Protože se v Čechách odedávna počítalo na groše, byly tehdy jejich mince nazývány rovněž groše. Nebyly to ovšem ledajaké groše, nýbrž zlaté groše (tolary), které platily 24 pražských grošů, tj. obyčejných grošů. Zlaté se jim říkalo proto, že tím byl vyjádřen hodnotový vztah ke zlaté minci. Na jejich vybíjení se dalo vydělat víc, neboť výroba nebyla tak pracná, jako u drobných grošíků.

Zarážející je to, že český král Ludvík Jagellonský z jáchymovského bohatství fakticky nic neměl. Královské pokladně byly pouze poskytovány značné půjčky od Zdeňka Lva z Rožmitálu. Byl totiž jedním z „tichých“ společníků šlikovského mincování. Jak vidno, tradice českého tunelování začala mnohem dřív, než tuší současná všemocná média i upachtění vyšetřovatelé.

Ale ani tvrdý Ferdinand si nechtěl zcela rozházet vysoce postavenou českou šlechtu, takže zpočátku Šliky od mincovny úplně neodřízl a ponechal jim nadále alespoň dílčí účast na její správě, k velké nelibosti svých „pocitivých“ královských úředníků mincovny, neboť nadě-

je na „vedlejší“ příjem se jim hodně scvrkla. Šlikům měly po několik dalších let zůstat zachovány i zisky z důlního podnikání a dočasně i „symbolický poplatek“, odvozený od množství monetarizovaného stříbra. Ve srovnání s příjmy plynoucími z činnosti vlastní mincovny to bylo směšně málo, ale jejich ostré lokty se v tlačenici dobře vyznaly.

Např. podle jednoho účtu mincovního úřadu z let 1536 až 1538 činil roční výkup jáchymovského stříbra v průměru 40 000 hřiven. Co tedy „potrestaní“ Šlikové získali? Nejprve desátek 4 000 hřiven, který mohli kdekoliv prodat (a ze kterého by se vybilo 35 000 tolarů). Z každé hřivny se zmincovalo 8 a $\frac{3}{4}$ tolaru, tedy z 36 000 hřiven 315 000 kusů, z toho dostalo Jeho Veličenstvo jako výtěžek přibližně 165 000 kusů. K výplatám a úhradě všech nákladů dolování se použilo zbylých 150 000 kusů, které ovšem byly chytře vypláceny v malé minci, nikoli v tolaře. Protože Jeho Veličenstvo přislíbilo zisk z této výměny Šlikům, převzali těchto 150 000 kusů tolarů ve skutečné hodnotě po 24 groších, ale nelegálně je vyplatili v malé minci po 30 groších, čímž získali na 1 kusu tolaru 6 grošů, celkem tedy 37 500 zlatých. Mimo to z každého tolaru Jeho Veličenstvo připsalo Šlikům 3 groše („symbolický poplatek“), což představuje 18 750 zlatých. Tím ovšem královská ztráta nekončila. V Sasku i jinde se už v té době mincovala jedna hřivna pouze ze 14 lotů a 8 grénů, zatímco v Jáchymově stále ještě ze 14 lotů a 16 grénů, takže Jeho Veličenstvo ztratilo 8 grénů na hřivně.

Není proto divu, že všechny vyrobené peníze chvatně mizely ze země.

Bylo to velmi žádané zboží.

Jindřich, Jeroným a Vavřinec,
po úmrtí Štěpána Schlicka převzali otěže vlády nad městem